

Závěrečná práce Licence B

Trenér vodního slalomu

Právní úskalí při výkonu trenérské činnosti u nezletilých

Zejména s ohledem na specifika vodního slalomu

Doc. JUDr. Tomáš Doležal, Ph.D., LL.M.

Struktura práce

1. Úvod
2. Vymezení role trenéra
3. Právní zakotvení činnosti trenéra
4. Občanskoprávní aspekty odpovědnosti
5. Problematika pojištění
6. Závěr

1. Úvod

Sport hraje ve společnosti od nepaměti velmi významnou roli. Nelze opomenout antické olympijské hry, které byly inspirací pro dnešní vrcholná klání. Sport byl ale vždy spojen nejen se sportovními počiny atletů (závodníků), ale také s osobami, které sportovce na jejich výkony připravovaly – s trenéry¹. Trenéři vždy hráli v přípravě sportovců významnou roli a jejich význam nespočíval v pouhém samoučelném zvyšování sportovní úrovně, ale často byli vnímáni i jako rádci v oblasti zdravého života; např. J.P. Coubertain propagoval model cvičitele orientovaného na tělesný, morální i sociální rozvoj člověka.

Je zřejmé, že toto coubertainovské pojetí sportu a úlohy trenéra je v současné, extrémně na výsledek orientované době, pouhou chimérou. Přesto je zřejmé, že úloha trenéra dětí by měla spočívat právě v působení na tělesný, morální i sociální rozvoj dítěte. Často jsou to právě trenéři, s nimiž děti tráví více času než s vlastními rodiči. Proto by trenér měl dítěti již od útlého věku vštěpovat nejen zásady správného fyzického tréninku, ale rovněž zásady etické a pěstovat v nich sociální dovednosti.

Vodní slalom je v tomto ohledu velmi příznivý sport – nejen, že jsou děti hned od začátku tréninku v kontaktu s přírodou², ale také trénují ve skupinách a často přespávají na závodech u trati a setkávají se tak se svými vrstevníky z jiných oddílů.

Úloha trenéra se samozřejmě s přibývajícím věkem jeho svěřenců mění, ale zejména v prvních fázích (seznamovací fázi) by trenér neměl zapomínat, že jeho přístup ovlivní dětské závodníky na celý život. Proto jeho hlavním úkolem je vypěstovat u dětí „lásku k vodnímu slalomu“, na které budou další generace trenérů stavět.

Jak bylo uvedeno shora, hlavním úkolem trenéra je působení na tělesný, morální i sociální rozvoj závodníka, ale stále častěji je zmiňována i právní dimenze vztahu trenér - závodník. A ta právě v oblasti vztahu trenér – dětský závodník může být relativně komplikovaná.

2. Vymezení role trenéra

Pro vymezení role trenéra je důležité vyjít z toho, kdo vlastně trenérem je. V odborné literatuře je termín trenér (označuje muže i ženu) používán pro odborníka, který instruuje, připravuje, dává hodiny či organizuje sportovní aktivity. V *Pedagogické encyklopedii* (Lazarová, 2009, s. 438) je trenér zařazen mezi mimoškolní edukátory působící téměř výhradně v rámci sportovní edukace. *Pedagogický slovník* (Průcha, Walterová, & Mareš, 2009, s. 316) definuje trenéra jako profesi pedagogického charakteru, která se mj. uplatňuje ve sféře sportu. Pro bližší uchopení role trenéra mládeže je pak podstatné, že kategorie sportu se v souvislosti s trenérstvím

¹ JANÍKOVÁ, Marcela, Vladimír JÚVA a Jan CACEK. Sportovní trenér: vymezení profese a její různé podoby a problémy. *Orbis Scholae*. Praha: Karolinum, 2019, roč. 13, č. 1, s. 63-85. ISSN 1802-4637. doi:10.14712/23363177.2019.14.

² Zde je velmi důležité, jak zmiňuje Busta, časté střídání vodních tratí, včetně tréninku na přírodních vodách. Ideální je rovněž zařadit jarní sjíždění řek, kde děti získávají „cit pro vodu“ v důsledku proměnlivých přírodních podmínek.

vymezuje velmi široce, jako formy tělesné činnosti (organizované i neorganizované, individuální i společné), jejichž cílem je rozvoj tělesné i psychické kondice, společenských vztahů, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů (viz *Evropská sportovní charta*, 2003 nebo zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu).

Role trenéra se tedy v tomto pojetí nevyčerpává ve fyzické a technické přípravě sportovců, ale trenéři mají přispívat i k sociálnímu rozvoji společnosti utvářením soudržných týmů a budováním společně sdílených zájmů. I na nejvyšších úrovních sportovních soutěží se trenéři vyzývají, aby se zaměřovali na pozitivní sociální interakce a komplexní rozvoj sportovců, a ne pouze na rekordy a výhry (European Commission Sport Unit, 2012). Podle Etického kodexu sportovního trenéra ČOV z roku 2015 sportovní trenér pomáhá sportovcům a týmům svými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi při jejich sportovním i osobnostním rozvoji v jednotě s pravidly fair play.

Úlohu trenéra lze tedy vyjádřit následujícím schématem:

Primární funkce trenéra. Převzato z JANÍKOVÁ, Marcela, Vladimír JÚVA a Jan CACEK. Sportovní trenér: vymezování profese a její různé podoby a problémy. Orbis Scholae. Praha: Karolinum, 2019. Upraveno podle Lara-Bercial et al. (2017, s. 29).

V případě trenérů nezletilých dětí bude významná část trenérské činnosti věnována dohledu nad těmito dětmi, což činí práci trenéra v mnoha ohledech obtížnější. V rámci jasně vymezených tréninkových časů je hranice dohledu jasně ohraničená. Ale kde končí povinnosti trenéra na víkendových závodech, kde nejsou přítomni rodiče? A jak děti a jejich rodiče instruovat, abychom předešli právním následkům? Je totiž zjevné, že v dnešní společnosti hraje právo a právní odpovědnost stále podstatnější roli.

3. Právní zakotvení činnosti trenéra

Ačkoliv trenéři jsou vnímáni jako běžná, a nezbytná, součást sportovních klubů, málokdo se zamýšlí nad jejich právním postavením v rámci klubů a následně i zakotvením jejich činnosti vůči svěřencům. Samozřejmě se právní postavení trenéra může lišit; může být založeno na přímém smluvním vztahu mezi sportovcem a trenérem³, ale zejména v případech tréninku mládeže bude běžná situace odlišná – dítě přihlásí rodič do sportovního klubu⁴ a v rámci činnosti klubu se ho ujme trenér. V případě obvyklého výkonu trenérské činnosti bude tedy situace jiná - vztah trenéra a jeho svěřence bude založen v důsledku členství sportovce ve spolku, tj. sportovním klubu.

§ 233 OZ

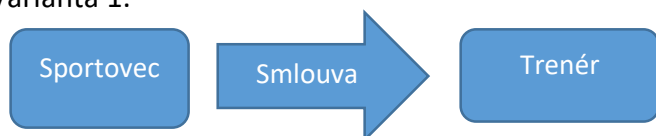
(1) Po vzniku spolku může členství v něm vzniknout přijetím za člena nebo jiným způsobem určeným stanovami.

(2) Kdo se uchází o členství ve spolku, projevuje tím vůli být vázán stanovami od okamžiku, kdy se stane členem spolku.

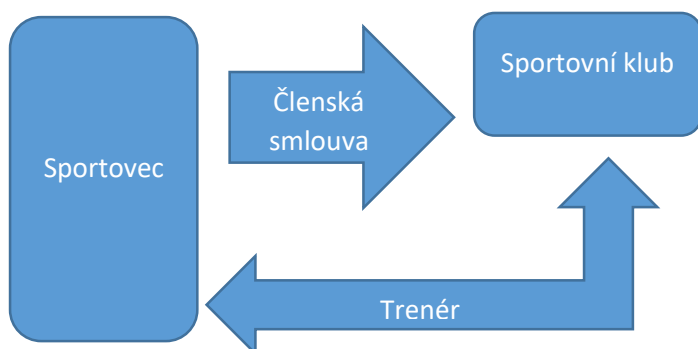
(3) O přijetí za člena rozhoduje orgán určený stanovami, jinak nejvyšší orgán spolku.

Dvě varianty právního zakotvení činnosti trenéra vůči svěřenci

Varianta 1.

Varianta 2.

Ve Variantě 2. tak tedy vzniká primárně právní vztah mezi sportovním klubem a sportovcem. Trenér pak do tohoto vztahu přistupuje jako tzv. pomocník.

³ Příkladem by mohla být situace, kdy si sportovec přímo sjedná služby kondičního trenéra

⁴ Ve většině případů budou mít sportovní kluby právní formu spolku.

Kdo je pomocník?

Pomocníkem obecně rozumíme kteroukoli osobu, jejímž prostřednictvím někdo obstarává své záležitosti, ať se jedná o činnost mající charakter právního jednání nebo o činnost faktickou. Taktéž nerozhoduje, zdali pomocník obstarává určitou záležitost úplatně či bezúplatně, v rámci podnikatelské činnosti či jako soukromá osoba, zdali tak činí soustavně nebo se jedná o příležitostné obstarání záležitosti jiného.⁵

Specifika uzavření smlouvy s trenérem a vznik členství ve sportovním klubu u nezletilých

Z hlediska platné právní úpravy má člověk způsobilost mít práva a povinnosti v rámci právního řádu (tj. právní osobnost) od narození do smrti (viz ustanovení § 15 odst. 1. a § 23 OZ).

Naproti tomu, způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, tj. svéprávnost, nabývá člověk postupně, a to tak, že je vždy způsobilý k těm právním jednáním, která jsou přiměřená jeho rozumové a volní vyspělosti (podle věku). Plné svéprávnosti nabývá člověk zletilostí. V rozsahu, v němž nezletilý dosud nenabyl svéprávnosti je při právních jednáních zastupován zákonným zástupcem (typicky rodičem).

Ze shora uvedeného je zřejmé, že zejména děti mladšího věku (cca. do 14 let) nejsou právně způsobilé k uzavření samostatné smlouvy s trenérem a často ani k uzavření členské smlouvy se sportovním klubem. Přihlášku (tj. žádost o přijetí za člena) bude většinou za nezletilého podávat jeho zákonný zástupce (nejčastěji rodič). I po vzniku členství budou u dětí do určitého věku v souvislosti s výkonem členských práv a povinností, i faktických činností⁶, oslovováni zákonní zástupci.

Kdo je zákonný zástupce dítěte?

Zákonnými zástupci dítěte jsou jeho rodiče, nebo jeho poručník.

Vztah trenéra s klubem

Jak již bylo uvedeno shora, jen výjimečně bude v rámci běžného sportování mládež založen vztah mezi trenérem a sportovcem na samostatně uzavřené smlouvě. Daleko častěji budou trenéři vykonávat svoji činnost v rámci služeb poskytovaných sportovním klubem. Z právního pohledu je i zde základem vztahu mezi trenérem a sportovním klubem smlouva. Nejčastěji bude tedy trenér pro sportovní klub vykonávat svoji činnost na základě

- pracovně právního vztahu (pracovní poměr, DPP, DPČ);
- v rámci svého členského vztahu ke sportovnímu klubu;

⁵ Melzer, F.: Odpovědnost za pomocníka podle § 2914 českého Občanského zákoníku. SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA. 2016, ročník IV., číslo 4, ISSN 1339-5467, str. 59

⁶ Např. plánování účasti na tréninku, na závodech, atp.

- v rámci výkonu samostatné výdělečné činnosti (jako OSVČ) v souladu se svým živnostenským oprávněním.

Ve všech těchto případech je ale trenér ve smluvním vztahu ke sportovnímu klubu (spolku) a nikoliv přímo k samotnému sportovci. Ovšem sportovní klub jako právnická osoba není většinou schopen plnit povinnosti vůči svým smluvním partnerům (to se týká i členů) osobně, proto plní své smluvní povinnosti v tomto případě prostřednictvím trenérů. Trenér se z hlediska právního ocitá v pozici pomocníka a vůči jemu svěřeným sportovcům vystupuje v pozici pomocníka při plnění. Pokud pak při výkonu jeho činnosti dojde k pochybení, tj. není plněno řádně (ve smyslu § 1908 OZ), není trenér vůči sportovci přímo odpovědný, ale je to sportovní klub, který jeho prostřednictvím plnil:

§ 1935 OZ

Plní-li dlužník pomocí jiné osoby, odpovídá tak, jako by plnil sám.

Případná práva z vadného plnění nebo náhrada škody tak budou v těchto případech uplatňována přímo na sportovním klubu jako dlužníkovi.

Příklad:

Trenér nesprávně vyhodnotí fyzické dispozice dítěte a nechá ho cvičit s příliš těžkou činkou. Činka na dítě spadne a poraní ho.

Problematika řádného plnění odborníkem - vymezení povinností trenéra

V rámci plnění smluvních povinností je podstatné, aby bylo plněno řádně a včas. To tedy platí i pro sportovní klub, který prostřednictvím pomocníka poskytuje trenérské služby svým členům. Základním smluvní povinností sportovního klubu vůči sportovci je tedy zajistit řádný výkon trenérské činnosti. Pokud je sportovním klubem používán trenér k tréninku sportovců, měl by tento trenér splňovat určité odborné standardy; pouze tak je možno dospět k řádnému plnění. Samozřejmě tyto odborné standardy se budou lišit v závislosti na sportovní úrovni a potřebách svěřence. Trenéři vrcholových závodníků musí naplňovat vyšší odborné standardy než trenéři dětí v rámci rekreačního sportu. Úprava občanského zákoníku také vychází z toho, že pokud někdo vystupuje jako trenér, má být schopen jednat s patřičnou znalostí a pečlivostí, tj. naplňuje odborné standardy (jedná s řádnou péčí).

§ 5 OZ

(1) Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.

Ačkoliv rozsah pravidel upravujících jednání trenérů není nikde výslovně upraven, lze dovozovat základní povinnosti, které se týkají trenérů na všech úrovních. Jedná se zejména o následující povinnosti:

1. Zajištění bezpečného sportovního prostředí;
2. Využívání celkových znalostí a dovedností při výuce a tréninku;
3. Používání vhodného a funkčního vybavení;
4. Plánování krátkodobých a dlouhodobých vzdělávacích programů;
5. Správné zařazení sportovců do tréninků a soutěží na základě jejich velikosti, dovedností a síly a zdravotního stavu;
6. Provádění dostatečného dohledu nad sportovci;
7. Upozornění sportovců a jejich rodičů na rizika spojená s jejich konkrétním sportem;
8. Citlivost ke zdraví a osobní pohodě sportovců v péči trenéra.

Mezi další povinnosti bývá řazeno poskytování odpovídající pohotovostní péče nebo předcházení sexuálnímu obtěžování ze strany ostatních sportovců a trenérského personálu, jakož i diskriminaci⁷.

Zejména u tréninku dětí velmi významnou roli hraje provádění dostatečného dohledu.

Povinnost dohledu u nezletilých

Povinnost dohledu je nejčastěji dána na základě zákona. U dětí stanoví zákon povinnost dohledu v první řadě rodičům, a to v rámci jejich rodičovské odpovědnosti (§ 858 ve spojení s § 880 odst. 1 OZ). Dále mohou být osobami s povinností dohledu na základě zákona ty osoby, které vykonávají rodičovskou odpovědnost namísto rodičů⁸. O tyto případy nám ale nejde. Proto je důležité zmínit, že častým případem je také vznik povinnosti dohledu na základě

⁷ Např. Engelhorn, R. (2005). *Legal and ethical responsibilities of a coach.*, dostupné z <https://ihsaa-static.s3.amazonaws.com/RichEngelhorn.html>

⁸ Mohou to být osvojitelé (§ 832 odst. 2 ObčZ), budoucí osvojitelé (§ 823 ve spojení s § 832 odst. 2 ObčZ), osoba, které bylo dítě svěřeno do péče (§ 953 ObčZ), poručník (§ 928 ObčZ), pěstoun (§ 960 odst. 1 ObčZ), popř. ústav, do jehož výchovy bylo dítě svěřeno (§ 971 ObčZ).

smlouvy, přičemž taková smlouva může být uzavřena i pouze konkludentně.⁹ České rodinné právo dokonce takovou možnost výslovně předvídá u rodičů, když dle § 881 OZ.

„péči o dítě a jeho ochranu, výkon jeho výchovy, popřípadě některých jejích stránek, nebo dohled nad dítětem mohou rodiče svěřit jiné osobě; dohoda rodičů s ní se nemusí dotknout trvání ani rozsahu rodičovské odpovědnosti“.

V rámci smluvních vztahů tak mohou být k povinnosti dohledu zavázány mj. školky, školy, paní na hlídání dětí, organizátoři táborů nebo sportovní kluby, resp. trenéři. U sportovního klubu (ani trenéra) neexistuje zákonná povinnost dohledu. Proto tato povinnost vzniká na základě smlouvy - rodiče tak přenesou povinnost dohledu na sportovní klub a klub ji následně deleguje na trenéra.

Kdo je nezletilý?

Nezletilý je člověk ve věku do 18 let. Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství.

Samozřejmě nároky kladené na dohled nezletilých se budou výrazně lišit v závislosti na věku nezletilého. Zatímco u předžáků a žáků bude na vodě vyžadována neustálá přítomnost trenéra, v dorosteneckých kategoriích bude často stačit mírnější forma dohledu (samozřejmě v závislosti na schopnostech sportovce a obtížnosti terénu).

Ze soudních rozhodnutí věnujících se problematice dohledu:

Z nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15:

„Standard náležitého dohledu byl upřesněn zejména judikaturou k § 422 starého občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.), který upravoval odpovědnost toho, kdo je povinen vykonávat nad dítětem dohled (nyní jde o § 2921 občanského zákoníku). Podle této ustálené judikatury náležitým dohledem není možno rozumět takový dohled, který by byl za normálních okolností osobami dohledem povinnými vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně ("na každém kroku"), neboť v takovém případě by byla zákonem předpokládaná možnost zproštění odpovědnosti těchto osob prakticky vyloučena. Při úvaze o tom, zda osoby dohledem povinné nezanedbaly náležitý dohled, je nutno vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu, jako například věk, povahové vlastnosti a celkové chování nezletilého dítěte (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1968 sp. zn. 3 Cz 57/68, publikováno pod č. Rc 4/70). Uvedené závěry jsou potvrzeny i novějšími rozhodnutími Nejvyššího soudu (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2012 sp. zn. 25 Cdo 4507/2010; či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2013 sp. zn. 25 Cdo 3298/2012). Účinný dohled nad nezletilým zároveň neznamená jen bezprostřední zabránění určitému škodlivému jednání či jeho zákaz poté, co k němu již došlo, ale i celkový přístup rodičů k dosavadní výchově nezletilého a jejich výchovné působení k tomu, aby závadné jevy v jeho chování byly odstraněny (viz např.

⁹ Tzn., že nemusí být uzavřena písemná dohoda, ale stačí se zeptat trenéra, zda je ochoten převzít tréninkovou skupinu a tímto převzetím, tj. faktickým vykonáváním činnosti, je smlouva uzavřena a vzniká povinnost dohledu.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003 sp. zn. 25 Cdo 1333/2001).

... Nicméně ani v současné době nelze při určování zákonem požadované míry náležitého dohledu přijmout hraniční pozici, ve které se odpovědnost osoby vykonávající dohled nad dítětem, a to zejména v kontextu újmy vzniklé samotnému dítěti, stává prakticky absolutní. A to ze dvou hlavních důvodů. Za prvé, takto intenzivní dohled by vedl ke značné ztrátě svobody dětí, a v důsledku i jejich radosti ze života. Jejich možnost podstupovat dobrodružné činnosti a být samostatné by byla značně omezena. To přitom platí nejen pro odpovědnost rodičů, ale všech osob, které v některých situacích vykonávají nad dětmi dohled. Pokud by byl standard náležitého dohledu příliš přísný, tyto osoby by mohly odmítat s dětmi činit cokoli, při čem i jen teoreticky mohou děti přijít k úrazu, jako například chodit s nimi na poznávací akce, ať již ve městě, či do přírody, jezdit na výlety, hrát táborové hry apod.“

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 1091/2020:

„I přes poněkud odlišné znění [§ 2921 o. z.](#) je třeba obsah pojmu náležitý dohled vykládat shodným způsobem, jak činila dřívější judikatura a právníká literatura; k tomu se přiklání rovněž Ústavní soud (srov. nález ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. [I. ÚS 1587/15](#), uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 214/2015, bod 38). I nadále je tedy potřeba chápat náležitý dohled v širším smyslu, tedy nejenom jako bezprostřední dozor vykonávaný nad dítětem, resp. osobou stíženou duševní poruchou, ale i jako určitý soubor obecnějších opatření, která jsou vůči osobě podléhající dohledu činěna. Náležitý dohled tedy neznamená jen bezprostřední zabránění či zákaz určitého škodlivého jednání, ale i celkový přístup k výchově nezletilého a výchovné působení k tomu, aby závadné jevy v jeho chování byly odstraněny (ohledně dohledu rodičů srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. [25 Cdo 1333/2001](#), publikovaný pod C 1718 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“). V případě různých školních či zájmových aktivit pak náležitý dohled organizátora těchto akcí může znamenat i vytvoření podmínek (organizací hry, praktickou přípravou apod.), za nichž lze co nejlépe předejít možnému vzniku rizika plynoucímu z činnosti deliktně nezpůsobilé osoby (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. [25 Cdo 4507/2010](#), Soubor C 13338). Na druhou stranu však náležitým dohledem není možno rozumět takový dohled, který by byl za normálních okolností osobami dohledem povinnými vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně („na každém kroku“), neboť v takovém případě by byla zákonem předpokládaná možnost zproštění odpovědnosti těchto osob prakticky vyloučena (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1968, sp. zn. [3 Cz 57/68](#), publikované pod č. [4/1970 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek](#), dále jen „Sbírka“). Při úvaze o tom, zda osoby dohledem povinné nezanedbaly náležitý dohled, je nutno vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu, jako například věk, povahové vlastnosti a celkové chování a vystupování.“

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 4507/2010:

Odvolací soud při právním posouzení vyšel z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1968, sp. zn. [3 Cz 57/68](#), uveřejněného pod číslem 4/1970 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a správně uvedl, že náležitý dohled nad nezletilým neznamená nepřetržitý a bezprostřední dohled "na každém kroku". K tomu je však třeba dodat, že účinný dohled pedagogů sice při sportovní hře žáků nepředpokládá jejich fyzickou přítomnost u každého žáka, ale v závislosti na konkrétních podmínkách, za nichž je činnost dětí organizována a provozována, vyžaduje k bezpečnému průběhu hry řádnou přípravu dětí, zejména je-li dětem ve skupině svěřeno náčiní, jež děti neovládají, nemají s ním žádnou zkušenost a jehož použití může vést k poškození jejich zdraví.

Vymezení povinnosti dohledu v rámci výkonu sportovní činnosti

Povinnost dohledu neznamená pouze zákonem výslovně upravenou povinnost chránit třetí osobu před jednáním osoby, nad níž má být vykonáván dohled, ale také chránit tuto osobu před vznikem újmy (např. vzniku zranění v důsledku nesprávně použitého cvičebního náčiní). Ve vztahu k nezletilému sportovci tato povinnost zahrnuje ze strany trenéra povinnost poučovat, školit, varovat a dokonce i trestat.

Kromě toho může být nezletilý vyzván pouze k provádění úkonů, které jsou běžně obvyklé (např. některá sportovní cvičení). Trenér musí v těchto případech zohlednit povahu dítěte a informovat nezletilého o rozsahu a možných následcích nebezpečí. Musí také nezletilého naučit, jak se vyhnout nebezpečí. Tento úkol je třeba mít neustále na paměti, protože důležitou součástí výše zmíněné poučovací povinnosti je neustálé opakování. Nestačí tedy, aby osoby, na které je třeba dohlížet, trenér upozornil pouze jednou během výcviku na pravidla chování a možná nebezpečí, ale tyto zásady je nutno opakovat. Vždy je nutno zkontrolovat, zda udělené poučení bylo přijato a dodrženo. Kromě toho je ve zvláštních případech nutné přijmout zvláštní opatření a předvídat určitá nebezpečí – např. v situaci, kdy jde trenér s malými dětmi poprvé na tekoucí vodu, měl by zajistit potřebnou záchranu.

Důležité je zmínit, že v rámci povinnosti dohledu nemusí trenér dělat nic nemožného – např. pokud se od něj zároveň očekává, že bude na několika místech na trati současně. V tomto případě si však musí vybrat místo, o kterém se domnívá, že z něj může nejefektivněji plnit své povinnosti dohledu, případně eliminovat největší zdroj nebezpečí. V rámci sportovních tréninků to znamená, že trenér by měl svoji tréninkovou skupinu udržovat pokud možno neustále pohromadě nebo alespoň pod neustálým dohledem.

Součástí povinnosti dohledu je také vyvození důsledků a závěrů z porušení daných pokynů. V rámci zákonných možností, tj. s vyloučením fyzického trestání, mohou být děti dokonce "sankcionovány". Z hlediska toho, že sportovní klub je dobrovolným sdružením, existuje široká škála možností: např. vyloučení z některých akcí, tréninků mimo místo bydliště, atp. Trenér má tuto obecnou povinnost po celou dobu, kdy se dítě nebo mladistvý nachází v oblasti jeho působnosti.

Důležité je také zmínit, že v rámci smluvního vztahu je možné vyloučit část povinnosti dohledu nebo povinnost dohledu omezit. To je však možné pouze formou dohody s rodiči, která musí být uzavřena písemně.

Příklady z praxe:

Samostatný příchod a odchod na trénink

Povinnost dohlížet na dítě při cestě na trénink a zpět neexistuje.

Opakovaně je kladena otázka, zda mohou být neukázněné děti a mladí lidé posláni domů před koncem tréninku. Zde neexistují žádné jasné předpisy. Spíše je ale vycházet z toho, že děti by samy domů před koncem tréninku odesílány neměly. Názor, že děti starší 14 let lze poslat domů, lze akceptovat, ale nelze uplatňovat plošně. Spíše je třeba zohlednit vyspělost a stupeň samostatnosti dítěte. S dítětem, které také chodí každý den do školy stejnou nebo podobnou cestou samo, lze zacházet jinak než s dítětem, které každý den do školy vozí babička, a je tedy více závislé.

Začátek a konec povinnosti dohledu

Povinnost dohledu začíná vstupem do sportovního zařízení (areálu), nikoliv zahájením tréninku. Povinnost dohledu končí, jakmile je trénink řádně ukončen a děti opustily sportovní zařízení (areál).

Počet dětí ve skupině

Počet dětí ve skupině není upraven. Musí se ale vždy jednat o takový počet, aby umožňoval trenérovi náležitě plnění povinnosti dohledu. Pro vodní slalom jsou obvyklé skupiny 4-6 sportovců.

4. Občanskoprávní aspekty odpovědnosti

Kdy přichází v úvahu nástup odpovědnosti?

Obecně lze konstatovat, že v právu se odpovědnost chápe jako nutnost nést důsledky za nějaké konání nebo opominutí. Většinou toto konání nebo opominutí spočívá v porušení právní povinnosti¹⁰ a v jeho důsledku vzniká nová povinnost¹¹ - v našem případě povinnost k náhradě újmy.

Porušením povinnosti může být např. zanedbání dohledu nad dítětem nebo nezkontrolování sportovního náčiní.

Pro občanské právo je velmi důležité rozlišování odpovědnosti smluvní a deliktní (mimosmluvní). Podstatou smluvní odpovědnosti je porušení povinnosti stanovené smlouvou uzavřenou mezi dvěma (více) subjekty. Naproti tomu delikt je chápán jako protiprávní čin, jehož protiprávnost spočívá v porušení mimosmluvní povinnosti. V soukromém právu bývají tradičně spojovány s těmito dvěma druhy odpovědnosti odlišné předpoklady jejich vzniku. Smluvní odpovědnost bývá přísnější, neboť se týká porušení povinnosti mezi konkrétními smluvními partnery. Deliktní odpovědnost je typicky stanovena k ochraně určitých statků a může se týkat širokého spektra subjektů (podstatné je, aby subjekt porušil stanovenou povinnost a zasáhl do právem chráněného statku, není však předpokládán bližší vztah k poškozenému subjektu).

Odpovědnost čím a vůči komu

Jak již bylo uvedeno shora, vzniká u sportovních klubů přímý právní vztah mezi klubem a sportovcem, nikoliv mezi sportovcem a trenérem. Trenér se ocitá v roli pomocníka. Rozsah

¹⁰ V některých případech ovšem stačí vznik stavu, se kterým právo spojuje vznik odpovědnosti

¹¹ Často sankční povahy

odpovědnosti za škodu způsobenou při činnosti určité osoby jeho pomocníkem regulují následující ustanovení OZ:

- § 1935, ve kterém je upravena odpovědnost dlužníka za škodu způsobenou pomocníkem při plnění závazku;
- § 167, ve kterém je řešena přičitatelnost protiprávního jednání osob zde uvedených (členů volených orgánů právnické osoby, zaměstnanců a jiných zástupců právnické osoby) při plnění jejich úkolů právnické osobě;
- § 2914, ve kterém je řešena odpovědnost za škodu způsobenou při činnosti určité osoby jejím pomocníkem (samostatným i nesamostatným).

Koncepce odpovědnosti za škodu způsobenou pomocníkem je v OZ vystavěna na dualitě deliktní a smluvní odpovědnosti, což znamená, že je nutno důsledně rozlišovat situace vzniku odpovědnosti vůči smluvnímu partnerovi a odpovědnosti vůči třetím osobám. V praxi to znamená, že budou rozdílně posuzovány případy odpovědnosti, kdy vznikne újma na zdraví přímo sportovci, kterého trenér trénuje a situace, kdy dítě z tréninkové skupiny způsobí újmu na zdraví nebo majetku např. sportovci z jiného klubu.

Zatímco v prvním případě se bude jednat o porušení smluvních povinností a bude vyvozována smluvní odpovědnost, ve druhém případě bude případná odpovědnost deliktního charakteru a v případě sportovního klubu bude dovozována z porušení povinnosti dohledu.

§ 2910

Porušení zákona

Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

§ 2913

Porušení smluvní povinnosti

(1) Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.

(2) Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smluvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.

V souladu s ustanovením § 1935 OZ pak bude odpovídat za újmu trénovaného sportovce přímo sportovní klub, nikoliv trenér. Samozřejmě následně nic nebrání tomu, aby sportovní klub požadoval uhrazenou částku po trenérovi, pokud újma sportovci vznikla v důsledku porušení trenérovy povinnosti.

Jinak to bude v případě deliktní odpovědnosti - tj. odpovědnosti vůči třetím osobám (stojícím mimo samotný smluvní vztah sportovce a sportovního klubu). Zde bude uplatňováno pravidlo upravené v ustanovení § 2914 OZ, které upravuje deliktní odpovědnost za pomocníka.

§ 2914

Kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám. Zavázal-li se však někdo při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, nepovažuje se za pomocníka; pokud ho však tato jiná osoba nepečlivě vybrala nebo na něho nedostatečně dohlížela, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody.

Jedná se např. o situaci, kdy sportovec v důsledku nesprávného pokynu trenéra vyjede z vracáku a špicí lodě ublíží na zdraví okoloprojíždějícímu sportovci. Kdy tedy v těchto případech odpovídá sportovní klub, kdy trenér a kdy odpovídají oba společně?

Na tuto situaci není úplně jednoduché odpovědět, neboť i v rámci právní praxe je výklad ustanovení § 2914 OZ relativně nejednotný. S ohledem na osobu poškozeného je důležité zodpovědět, zda za případnou škodu bude odpovídat pouze pomocník nebo i osoba, která pomocníka ke své činnosti použila (tzv. principál).

Současný občanský zákoník nepřevzal původní znění § 420 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb. a explicitně nestanovuje, že principál vstupuje do všech práv a povinností pomocníka tak, že odpovídá pouze principál. Naopak výslovně upravuje problematiku samostatného pomocníka, tj. situace, kdy se někdo zavázal za dlužníka provést činnost samostatně, tedy na základě smluvního vztahu nebo jednostranného prohlášení. Jde např. o poddodavatele (subdodavatele), tedy osoby, které ve vztahu k dlužníkovi vykonávají činnost svým jménem a na svůj účet. Občanský zákoník stanoví výslovně, že u poddodavatelů, kteří se podílejí na plnění třetí osoby samostatně, se povinnost dlužníka zužuje na případy nepečlivého výběru (culpa in eligendo) nebo nedostatečného dohledu (culpa in vigilando), pokud k nim byl dlužník povinen – podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR dokonce dlužník v těchto případech pouze ručí za splnění povinnosti samostatného pomocníka.

Co to tedy v praxi znamená? Pokud bude trenér vykonávat svoji činnost vůči klubu na základě smlouvy o trenérské činnosti (tj. jako OSVČ a za svoji činnost bude klubu fakturovat), tak bude považován za subdodavatele a v rámci deliktní odpovědnosti bude za škodu třetím osobám odpovídat samostatně. Sportovní klub by pak ve světle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 25 Cdo 1029/2021 pouze ručil za splnění jeho povinností – a to navíc pouze v situaci, kdy by trenéra nepečlivě vybral nebo na něj nepečlivě dohlížel.

V praxi je ovšem rozlišení samostatného a nesamostatného pomocníka velmi komplikovaná. Jako příklad samostatného pomocníka by bylo možno uvést snad jen trenéra, který stojí vně struktury sportovního klubu a je na něm zcela nezávislý -tj. nekoná podle jeho pokynů. Tedy např. trenér fitness-centra, kam chodí sportovci na kondiční tréninky. U trenérů, kteří jsou zařazeni do klubové struktury, byť vůči klubu vystupují jako OSVČ, nemohou být zřejmě považováni již za samostatné pomocníky, neboť se v jisté míře řídí pokyny sportovního klubu.

Jinak tomu však bude v situaci tzv. nesamostatných pomocníků. Zde je podle rozhodnutí NS 25 Cdo 1029/2021 odpovědnost samotného pomocníka závislá na stupni jeho samostatnosti. Zvláštní postavení mají v tomto ohledu zaměstnanci:

„Ze zákonné definice závislé práce je zřejmá zjevná navázanost zaměstnance na zaměstnavatele, jehož jménem vykonává pracovní činnost, a jeho podřízenost pokynům, kterými jeho činnost řídí. Jestliže zaměstnanec při škodní události z tohoto rámce nevybočí, je třeba nejednoznačnou dikci § 2914 věty první o. z. vyložit tak, že za újmu způsobenou zaměstnancem odpovídá výlučně zaměstnavatel, jako by ji způsobil on sám, byť se tak stalo osobní činností zaměstnance, kterého k tomu použil.“

U dalších pomocníků je nutno podle NS ČR zohlednit míru jejich samostatnosti při plnění:

„Právě míra autonomie či naopak závislosti pomocné osoby vůči osobě hlavní je rozhodující pro posouzení, zda převáží samostatná odpovědnost hlavní osoby, resp. kdy je dostatečný důvod, aby samostatnost pomocníka byla důvodem k založení jeho vlastní povinnosti k náhradě.“

Podle názoru, obsaženém v předmětném rozhodnutí NS ČR, tedy pomocník sportovního klubu v zaměstnaneckém poměru deliktně vůči třetím osobám neodpovídá, ale odpovídá pouze jeho zaměstnavatel.

Trénink dětí a odpovědnost za škodu jimi způsobenou

Specifickým případem založení odpovědnosti sportovního klubu (a/nebo trenéra) se týká tréninku dětí. Jak bylo uvedeno shora, vzniká předáním dítěte povinnost dohledu. V rámci smluvního vztahu mezi sportovním klubem a dítětem, resp. rodičem je povinnost dohledu součástí smluvní povinnosti na straně sportovního klubu. Pokud tedy sportovní klub (trenér) zanedbá dohled nad dítětem a tomu vznikne újma, nebylo plněno řádně a jedná se o porušení smlouvy. Povinnost dohledu a její zanedbání se ale promítá i mimo samotný smluvní vztah – tj. vůči třetím osobám, kterým byla způsobena újma trénovaným dítětem.

V deliktním právu jsou předpoklady odpovědnosti osoby s povinností dohledu obsaženy v § 2921 odst.

1 OZ:

§ 2921

(1) Společně a nerozdílně se škůdcem, je-li jím nezletilý, který dovršil třinácti let, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.

Toto ustanovení však navazuje na předchozí § 2920 OZ o odpovědnosti deliktně nezpůsobilých osob:

Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání

§ 2920

(1) Nezletilý, který dovršil třinácti let a nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.

(2) Nebyl-li nezletilý, který dovršil třinácti let a nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

(3) Škodu způsobenou nezletilým mladším třinácti let nahradí ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Nedošlo-li ke škodě v důsledku zanedbání náležitého dohledu, nahradí škodu nezletilý, způsobil-li ji činem povahy úmyslného trestného činu nebo je-li to spravedlivé se zřetelem k jeho majetkovým poměrům a majetkovým poměrům poškozeného.

Ze shora uvedeného lze tedy dovodit, že u nezletilých do 13-ti let bude namísto nezletilého zavázán k náhradě škody sportovní klub nebo trenér¹², pokud nad dítětem zanedbal náležitý dohled; u nezletilých starších 13-ti let bude sportovní klub nebo trenér zavázán k náhradě škody společně a nerozdílně s dítětem, pokud zanedbali náležitý dohled.

¹² Sportovní klub nebo trenér je zde použito úmyslně, neboť který z nich, nebo případně oba, bude záviset na deliktní úpravě odpovědnosti za pomocníka v ustanovení § 2914 OZ.

5. Problematika pojištění

Ze shora uvedeného vyplývá, že problematika občanskoprávní odpovědnosti za výkon činnosti trenéra není vzdálenou chimérou, ale jedná se potenciálně o každodenní záležitost. Z tohoto pohledu je samozřejmě dobré potupovat tak, aby případné dopady občanskoprávní odpovědnosti byly minimalizovány. K tomu slouží zejména pojištění odpovědnosti trenérů. Pro tyto případy byla uzavřena mezi ČOV a společností Kooperativa, a.s. smlouva o pojištění odpovědnosti trenérů, která řeší případy způsobení újmy trenérem (cvičitelem). Text vlastní smlouvy o pojištění odpovědnosti mezi Českým olympijským výborem a společností Kooperativa pojišťovna, a.s. Vienna Insurance Group je k dispozici zde:

<https://www.cuscz.cz/files/1972NTE.pdf>

Výjimky z pojištění

Důležité je zmínit výjimku z pojištění: *„Činností, pro kterou je sjednáno pojištění, není činnost trenéra (cvičitele) vykonávána na základě smluvního vztahu s individuálním sportovcem nebo vykonávána pro profesionální sportovní kluby, které jsou ustaveny jako obchodní společnost.“*

Současně je ve smlouvě další omezení, které stanoví, že se územní platnost smlouvy vztahuje pouze na území Evropy.

6. Závěr

Postavení trenéra i sportovního klubu je v současné době je ovlivňováno mnoha faktory - společenskými, finančními a čím dál častěji i právními. Problematika občansko-právní odpovědnosti sportovního klubu a trenéra je pouhým výsekem právní problematiky, se kterou jsou sportovní kluby, trenéři i sportovci konfrontováni. Dále lze zmínit pracovněprávní a trestněprávní aspekty výkonu sportovní činnosti nebo dnes aktuální problematiku dopingů. Právní problematika by ale neměla přebít vlastní smysl trenérské činnosti, která pomáhá formovat celospolečensky žádanou aktivitu - sport ve všech podobách – od úrovně rekreační, až po vrcholovou.

Ve většině sportovních klubů je trenérská činnost s mládeží vykonávána na bázi dobrovolné pomoci a proto by měly sportovní kluby zajistit, aby trenérům byla poskytnuta podpory nejen při výkonu jejich činnosti, ale aby byli také dostatečně chráněni před případnými dopady právní odpovědnosti.

Seznam literatury:

JANÍKOVÁ, Marcela, Vladimír JŮVA a Jan CACEK. Sportovní trenér: vymezování profese a její různé podoby a problémy. Orbis Scholae. Praha: Karolinum, 2019, roč. 13, č. 1, s. 63-85. ISSN 1802-4637. doi:10.14712/23363177.2019.14.

Engelhorn, R. (2005). *Legal and ethical responsibilities of a coach.*, dostupné z <https://ihsaa-static.s3.amazonaws.com/RichEngelhorn.html>

Melzer, F.: Odpovědnost za pomocníka podle § 2914 českého Občanského zákoníku. SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA. 2016, ročník IV., číslo 4, ISSN 1339-5467

Lovětínský, V., Odpovědnost osoby s povinností dohledu v českém deliktním právu aneb jak je to s těmi dětmi na hřišti, *Právní rozhledy* 9/2018